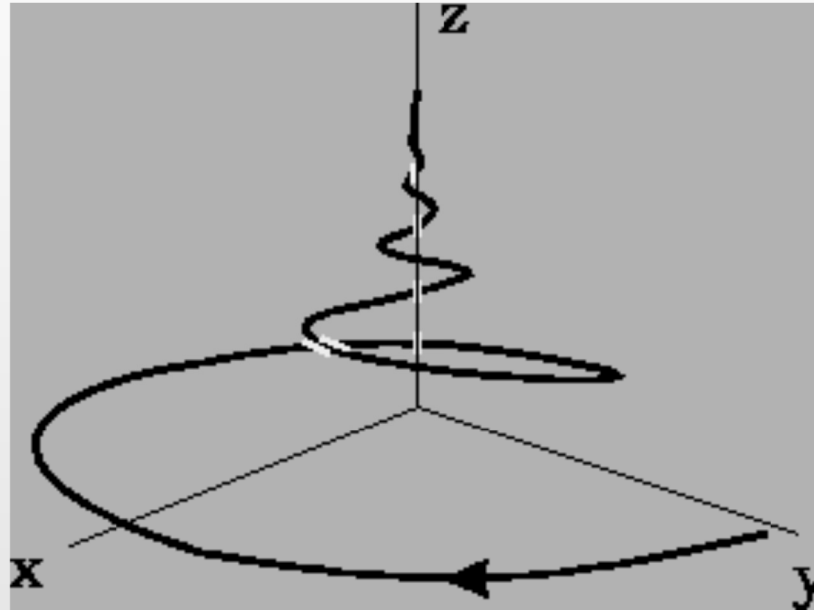
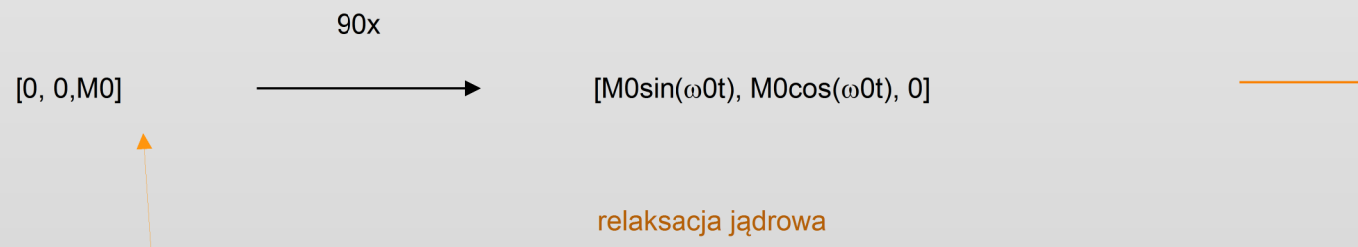

Magnetyczna relaksacja jądrowa

Magnetyczna relaksacja jądrowa

Powrót wektora magnetyzacji M do wartości równowagowej $M[0, 0, M_0]$

Bardzo często procesy relaksacji podłużnej i poprzecznej mają kinetykę analogiczną do reakcji pierwszego rzędu, tzn. mają przebieg eksponencjalny ze stałymi czasowymi, czyli czasami relaksacji odpowiednio T_1 i T_2 :

$$M_z(t) = M_0 + [M_z(0) - M_0] \exp(-t/T_1)$$

$$M_{\perp}(t) = M_{\perp}(0) \exp(-t/T_2)$$

Szybkość relaksacji, R:

$$R_1 = 1/T_1 \text{ [s}^{-1}\text{]}$$

$$R_2 = 1/T_2 \text{ [s}^{-1}\text{]}$$

Typ ruchu molekularnego	Szybkość [s^{-1}]
Ruchy oscylacyjne	$>10^{13}$
Reorientacje cząsteczek, niektóre ruchy wewnątrzcząsteczkowe	$10^{12} - 10^6$
Wymiana chemiczna (przegrupowania, reakcje międzycząsteczkowe), przemiany konformacyjne	$<10^6$

Mechanizmy

magnetycznej relaksacji jądrowej

Mechanizm	Źródło pola
Relaksacja dipolowa (DD)	Oddziaływania z innymi jądrami magnetycznymi lub niesparowanym elektronem
Relaksacja generowana przez anizotropię ekranowania (CSA)	Ekranowanie jąder przez elektrony
Relaksacja kwadrupolowa (Q)	Moment kwadrupolowy
Relaksacja skalarna drugiego rodzaju (SCII)	Oddziaływanie z jądrem obdarzonym momentem kwadrupolowym
Relaksacja spowodowana obecnością paramagnetyków	Spin niesparowanego elektronu (dotyczy głównie oddziaływań międzycząsteczkowych)
Relaksacja spinowo-rotacyjna	Szybka rotacja cząsteczek lub ich fragmentów, powodująca wirowanie ładunków elektrycznych

Relaksacja dipolowa

Stała sprzężenia dipolowego:

$$D_{12} = -(\mu_0/4\pi)\gamma_1\gamma_2\hbar/r^3$$

μ_0 -przenikalność magnetyczna próżni

r – odległość sprzężonych jąder

$$R_{DD} = R_{intra} + R_{inter} = R_{rot} + R_{trans}$$

Parametry opisujące kinetykę ruchu molekularnego

τ_c – czas korelacji – czas obrotu o jeden radian

Współczynnik dyfuzji rotacyjnej: $D = 1/(6\tau_c)$

$\mathcal{J}(\omega)$ – gęstość spektralna funkcji korelacji –

prawdopodobieństwo pojawiania się fluktuacji zachodzących z częstością ω .

$$R_{1A,DD} = (4/3)I_X(I_X+1) D_{AX}^2 [0,05J(\omega_A - \omega_X) + 0,15J(\omega_A) + 0,3J(\omega_A + \omega_X)]$$

$$R_{2A,DD} = (4/3)I_X(I_X+1) D_{AX}^2 [0,1J(0) + 0,025J(\omega_A - \omega_X) + 0,075J(\omega_A) + 0,15J(\omega_X) + 0,15J(\omega_A + \omega_X)]$$

Dodatkowy parametr relaksacyjny – szybkość relaksacji wzajemnej – opisuje przenoszenie magnetyzacji z jednego spinu na drugi:

$$s_{AX} = (4/3)I_A(I_A+1) D_{AX}^2 [0,3J(\omega_A + \omega_X) - 0,05J(\omega_A - \omega_X)]$$

Gdzie:

D_{AX} - stała sprzężenia dipolowego

I_A - spin jądra obserwowanego

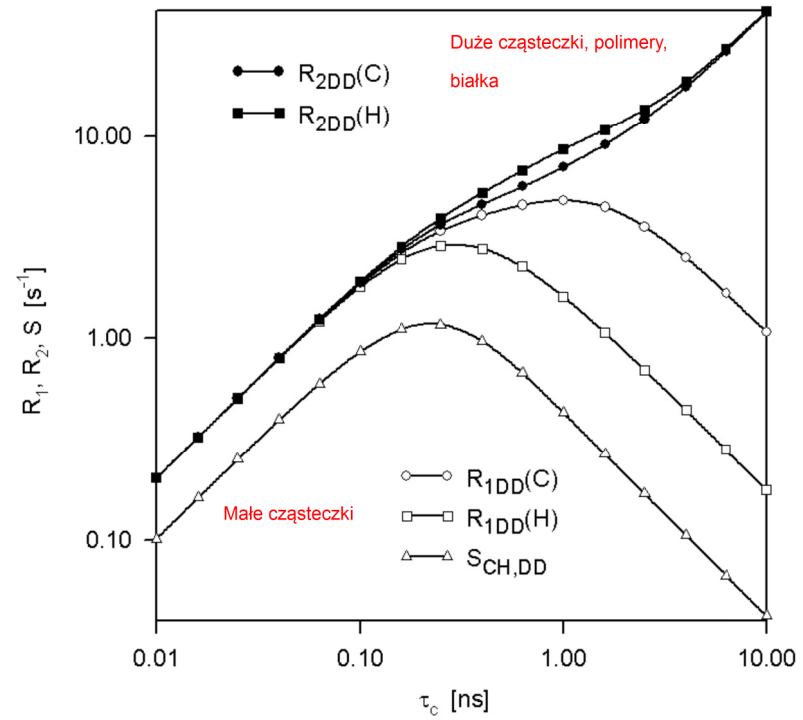
I_X - spin jądra stanowiącego źródło pola magnetycznego

Zależności szybkości relaksacji podłużnej, poprzecznej i relaksacji

wzajemnej od czasu korelacji τ_c w układzie dwóch spinów $1H - 13C$

odległych o 0,11 nm w polu $B_0 = 11,7$ T

Zwiększenie lepkości lub rozmiarów cząsteczek

	<i>C(para)</i>	<i>C(meta)</i>	<i>C(orto)</i>	<i>C(ipso)</i>	<i>C(α)</i>	<i>C(β)</i>
η	1,77		1,78			1,72
R_1 (s ⁻¹)	0,893	0,050	0,685	0,051	0,071	0,909
$R_{1,DD}$ (s ⁻¹)	0,794	0,030	0,613	0,023	0,017	0,786
$T_{1,DD}$ (s)	1.26	33.33	1.63	43.48	58.82	1.27

Relaksacja generowana przez anizotropię ekranowania (CSA)

$$R_{1(\text{CSA})} = \frac{1}{T_{1(\text{CSA})}} = \frac{2}{15} \gamma^2 B_0^2 (\sigma_{\parallel} - \sigma_{\perp})^2 \tau_c$$

Anizotropia ekranowania: $\Delta\sigma = \sigma_{\parallel} - \sigma_{\perp}$

Tensor osiowo-symetryczny

(gdy ekranowanie wzdłuż dwóch osi głównych jest jednakowe):

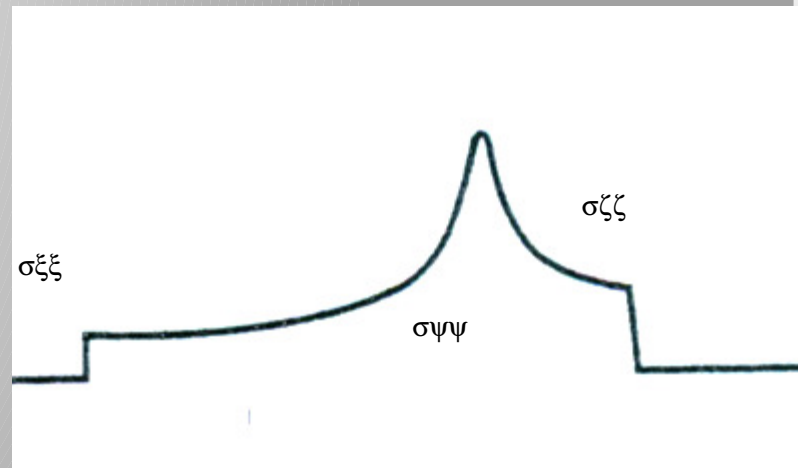
$$\sigma_{\parallel} = \sigma_{ZZ}$$

$$\sigma_{\perp} = \sigma_{XX} = \sigma_{YY}$$

Tensor ekranowania:

(molekularny układ współrzędnych)

$$\sigma = \begin{vmatrix} \sigma_{\xi\xi} & 0 & 0 \\ 0 & \sigma_{\psi\psi} & 0 \\ 0 & 0 & \sigma_{\zeta\zeta} \end{vmatrix}$$

Wartości główne tensora ekranowania można wyznaczyć z widm NMR w ciele stałym substancji proszkowych

Relaksacja kwadрупolowa

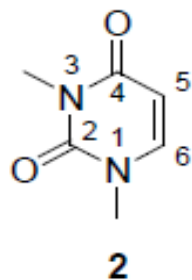
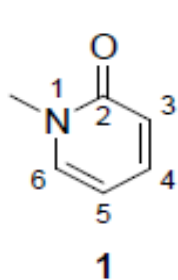
Stała sprzężenia kwadрупolowego:

$$\chi_{ij} = (eQ/h) q_{ij}$$

Moment
kwadрупolowy

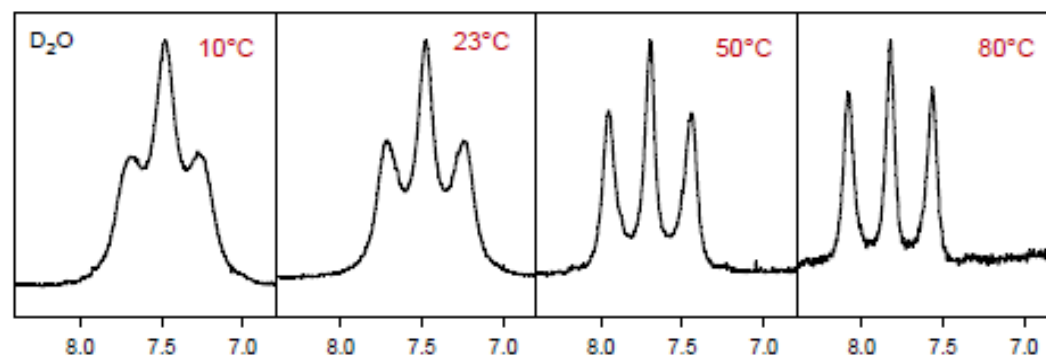
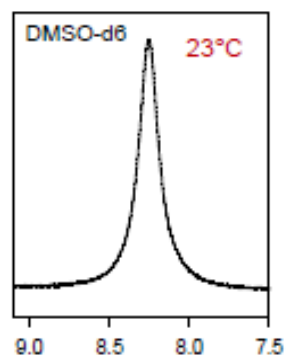
Gradient pola elektrycznego

$$R_{QR} = \frac{1}{T_{1(QR)}} = \frac{3}{10} \pi^2 \frac{2I + 3}{I^2(2I - 1)} \left(1 + \frac{\eta^2}{3}\right) \left(\frac{e^2 Q q_z}{h}\right)^2 \tau_c$$

Azot	${}^1J({}^{14}\text{N}, {}^{13}\text{C})$ [Hz]	$T_{1,Q}({}^{14}\text{N})$ [s]	$R_{1,Q}({}^{14}\text{N})$ [s ⁻¹]
N-methylopyrydon (1)	7.12	0.00309	324
N-1 1,3-dimetylowracyl (2)	7.97	0.00128	781
N-3 1,3-dimetylowracyl (2)	7.49	0.00130	769

Relaksacja kwadрупolowa

Sygnal ¹H NMR grupy NH₃ chlorowodorku *t*-butyloaminy

Relaksacja skalarna drugiego rodzaju (SCII)

$$R_{1(SC)} = \frac{1}{T_{1(SC)}} = \frac{8\pi^2 J^2}{3} I(I+1) \frac{\tau_{SC}}{1 + (\omega_X - \omega_Y)^2 \tau_{SC}^2}$$

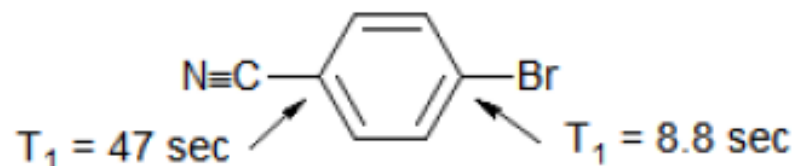
X – jądro kwadrupolowe
Y – jądro o spinie 1/2

Spin jądra X

Spektrometr 200 MHz:

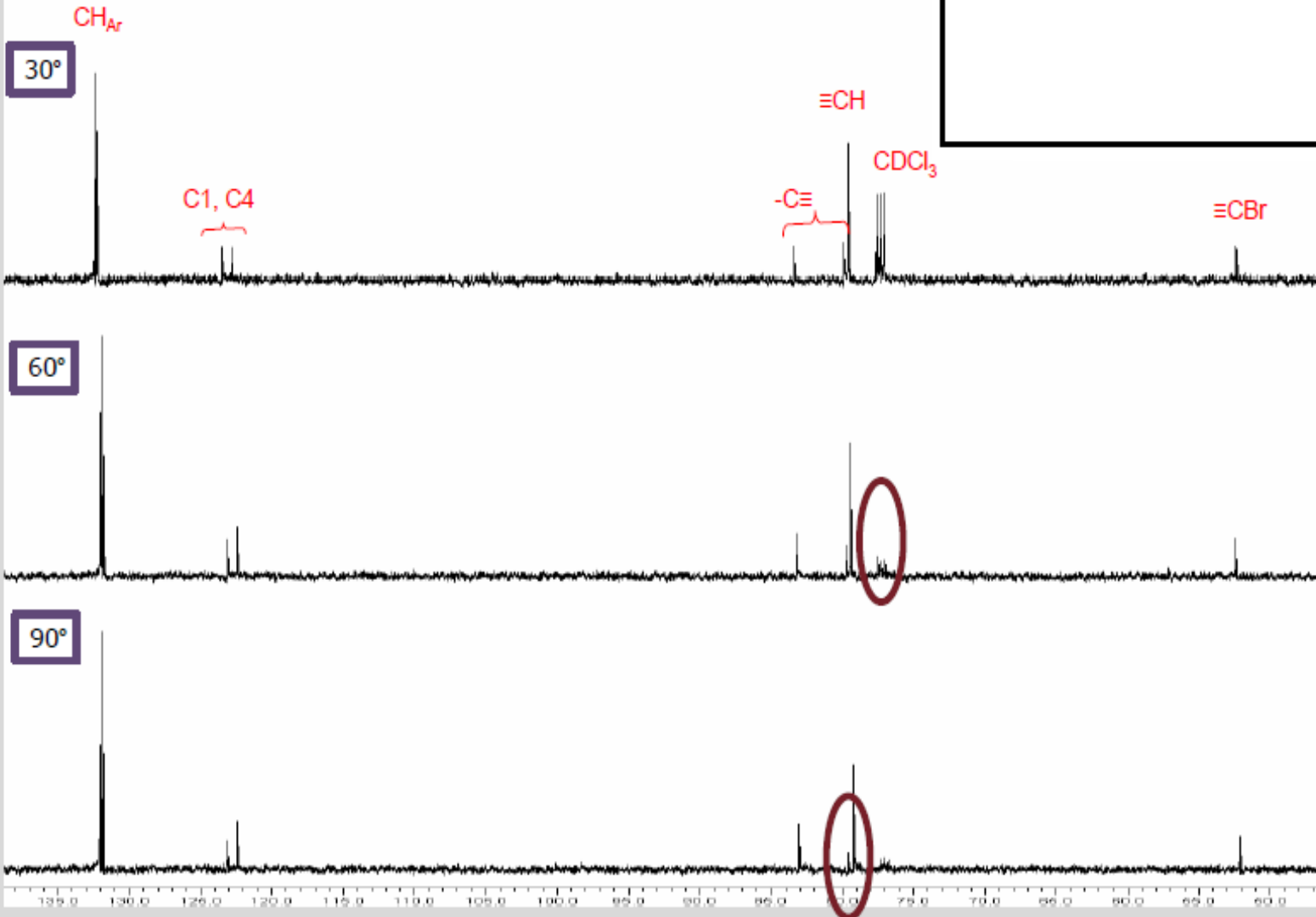
✓ C-13 50,28 MHz

✓ Br-79 ($I=3/2$) 50,18 MHz

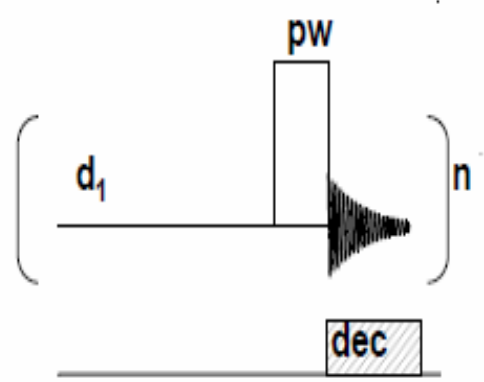

Znaczenie magnetycznej relaksacji jądrowej

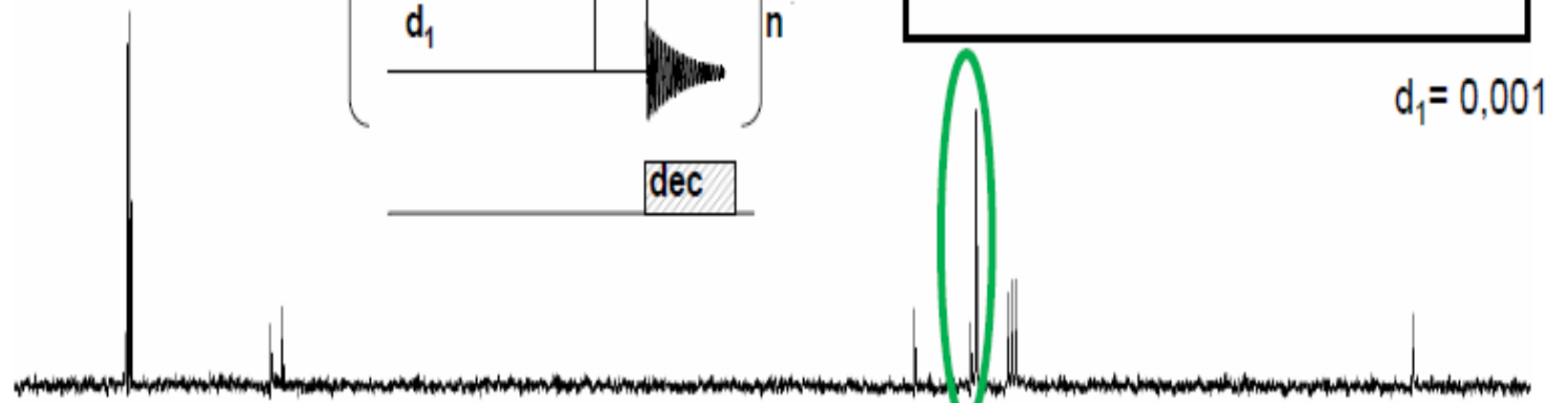
1. Racjonalne zaprojektowanie pomiarów widm NMR, zwłaszcza dla jąder innych niż ^1H , wymaga uwzględnienia zjawisk relaksacji.
2. Problem relaksacji pojawia się we wszystkich bardziej zaawansowanych interpretacjach widm NMR.
3. Własności relaksacyjne protonów są podstawą większości technik uzyskiwania obrazów tomograficznych metodami MRI, fMRI czy MRS organizmów żywych.
4. Pomiary szybkości procesów relaksacyjnych umożliwiają badanie dynamiki ruchów molekuł w roztworach i ruchów konformacyjnych, co ma związek z funkcjonowaniem biomolekuł w układach biologicznych.

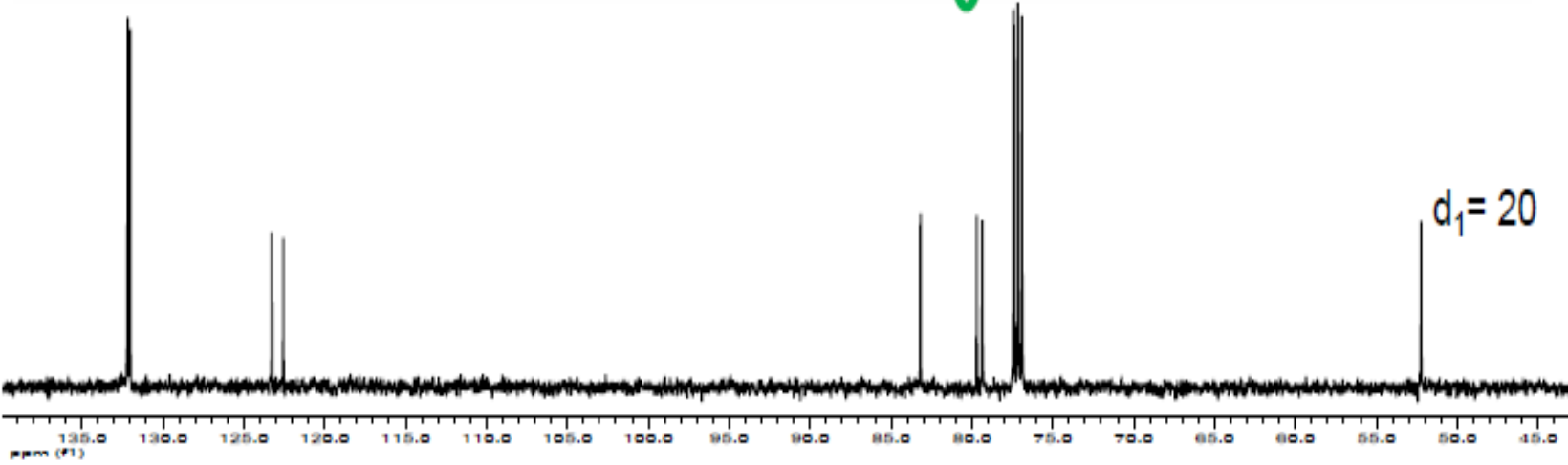

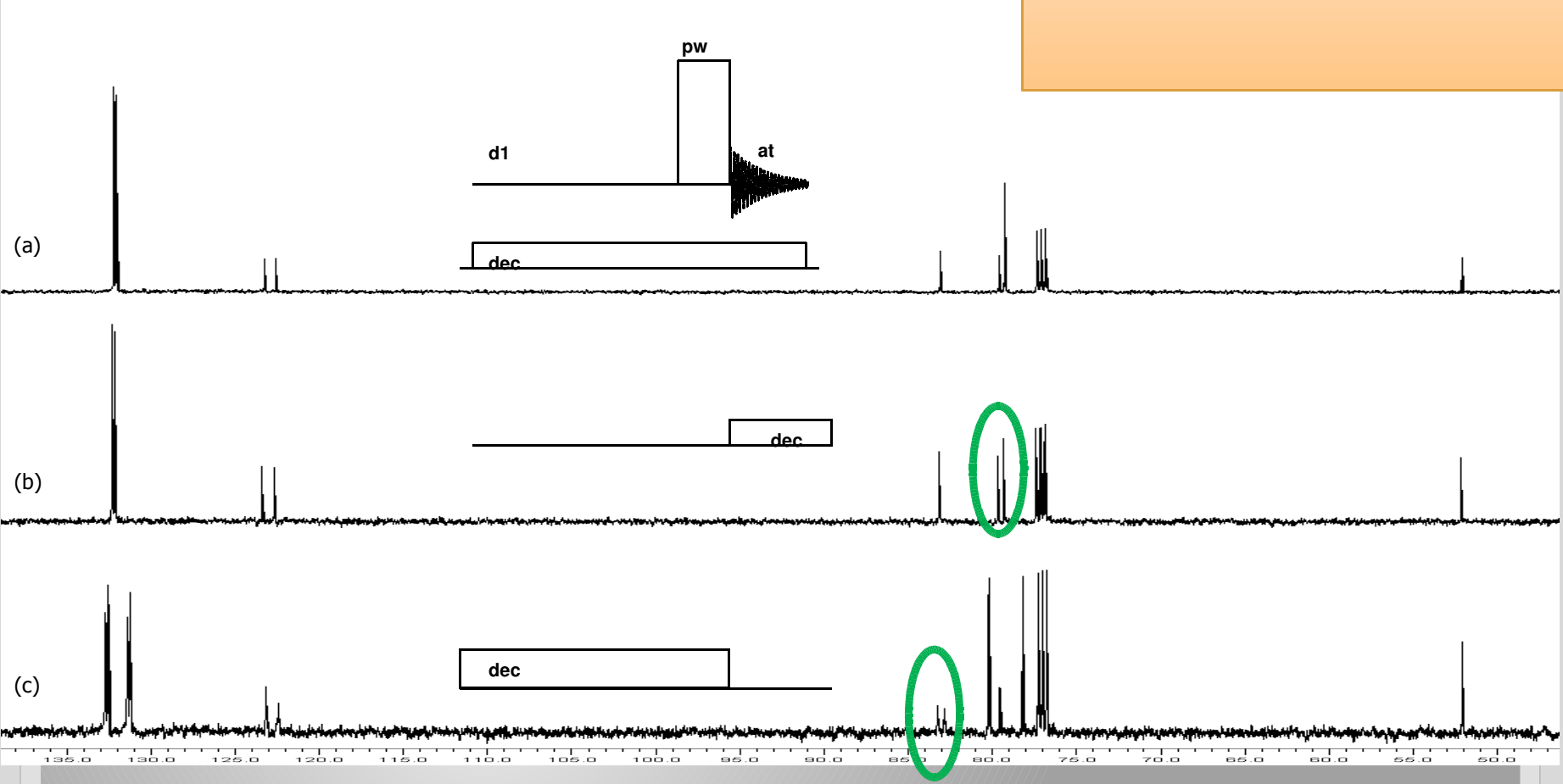

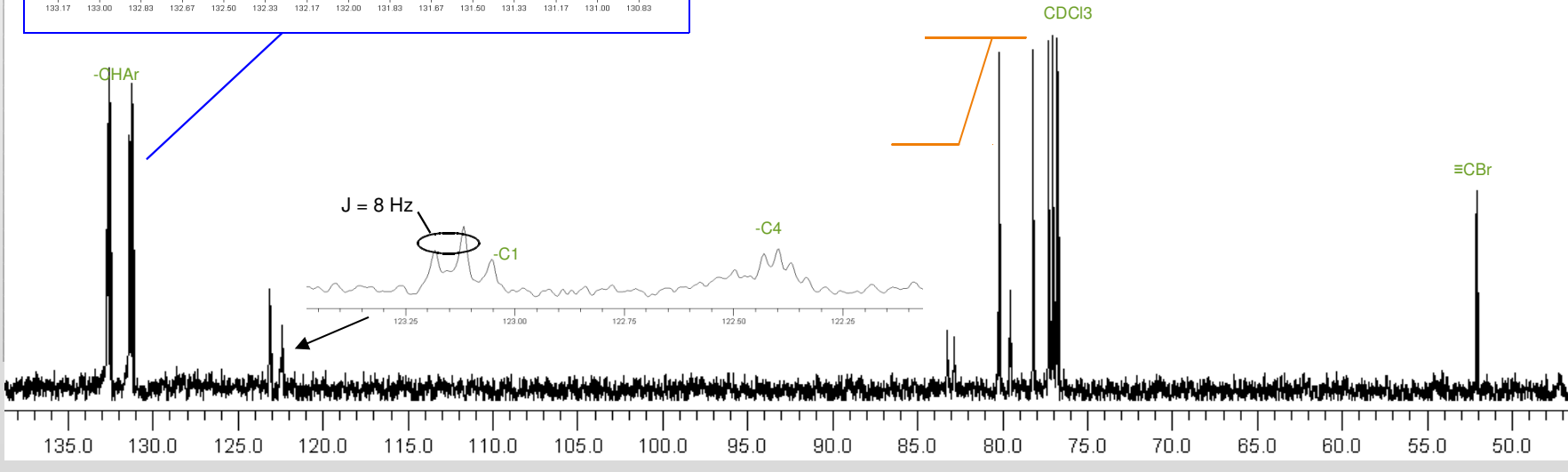
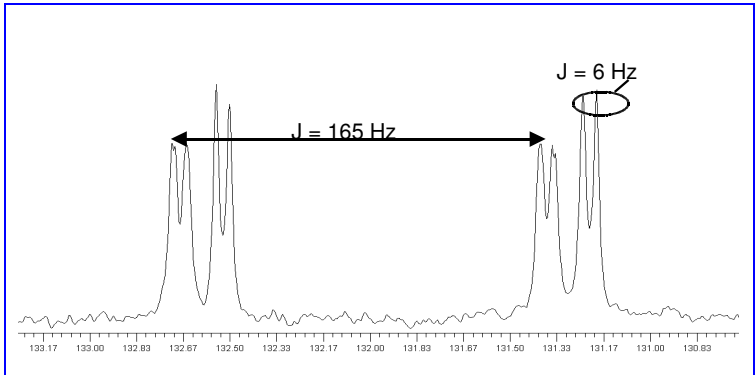
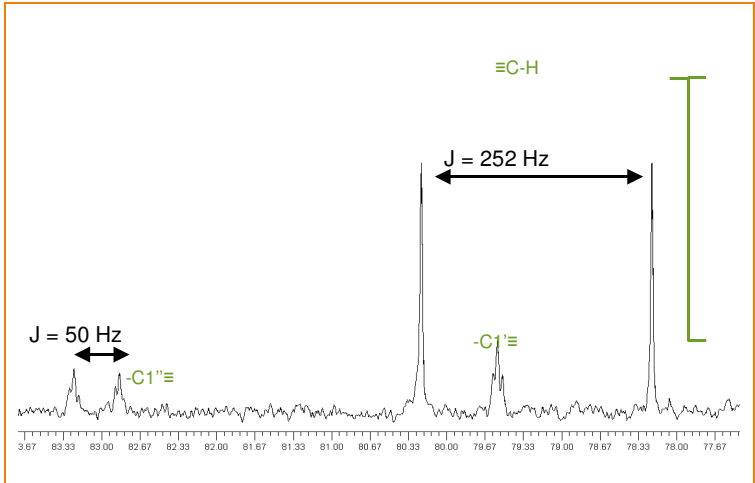
$d_1 = 0,001$

$d_1 = 20$

Pomiar T_1

- Pomiar T_1 – metoda IR (*ang.* inversion-recovery)

W metodzie tej stosuje się sekwencję pomiarową:

$$(t_d - 180^\circ - \tau - 90^\circ - t_a)_n$$

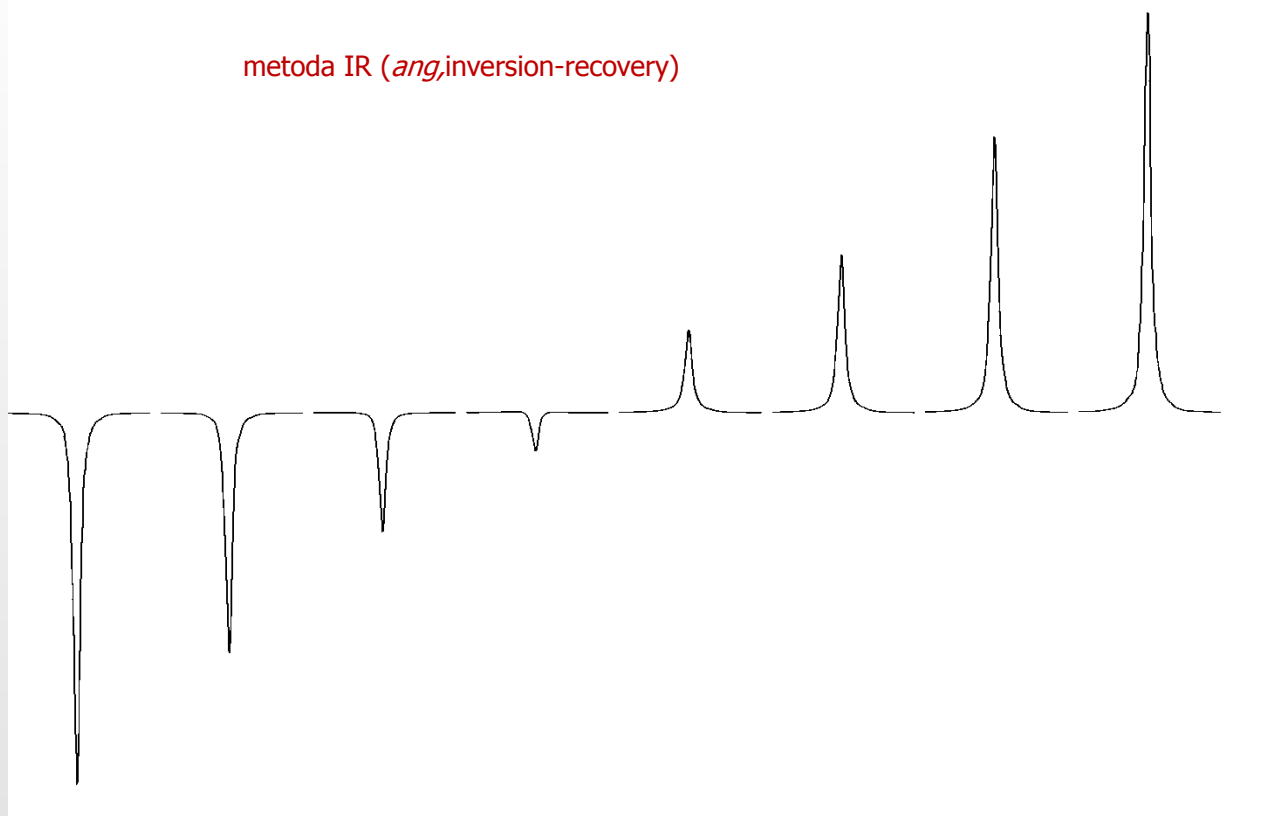
przerwa czasowa t_d musi być na tyle długa, by spełniony był warunek:

$$D = t_d + t_a \geq 5T_{1,\max}$$

- Pomiar T_1 – metoda SR (*ang.* saturation-recovery)

$$(g - 90^\circ - g - \tau - 90^\circ - t_a)_n$$

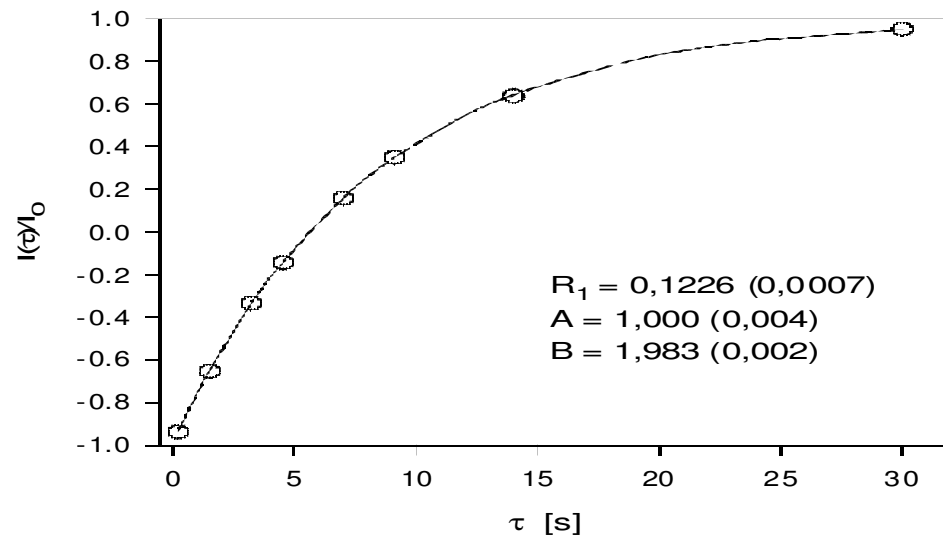
metoda IR (*ang*,inversion-recovery)

Sygnal jąder ^1H acetonu zarejestrowany sekwencją IR dla ośmiu różnych czasów ewolucji (DMSO- d_6 , 25°C, 9,4 T), Pomiar wykonano przy $D = 41$ s,

Czasy ewolucji, τ , wynosiły: 0,2; 1,5; 3,2; 4,5; 7,0; 9,1; 14,0 i 30,0 s,

$$I(\tau) = A + B \exp(-R_1 \tau)$$

Efektywna szybkość zaniku magnetyzacji poprzecznej wiąże się z szerokością połówkową linii zależności:

$$W_2 = 1/(T_2\pi) \quad [\text{Hz}]$$

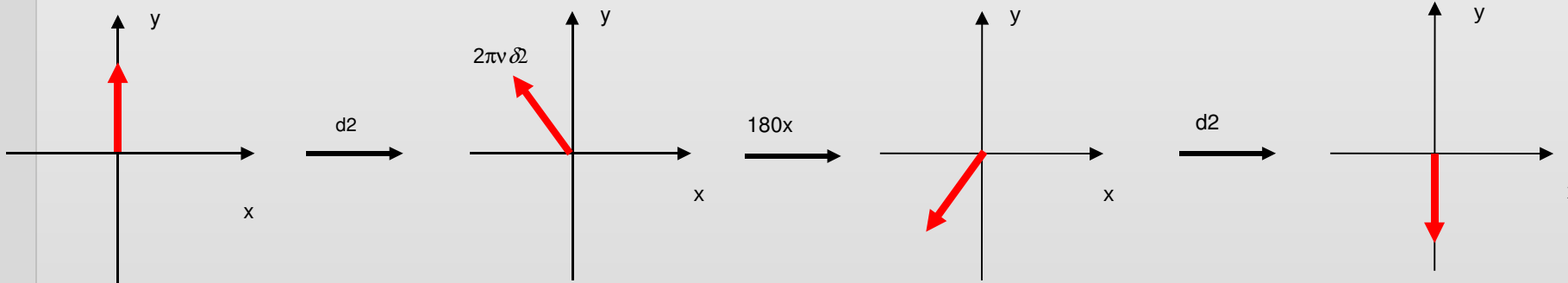
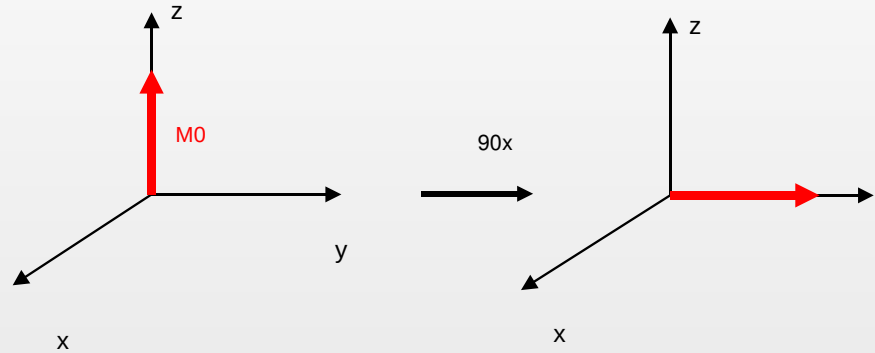
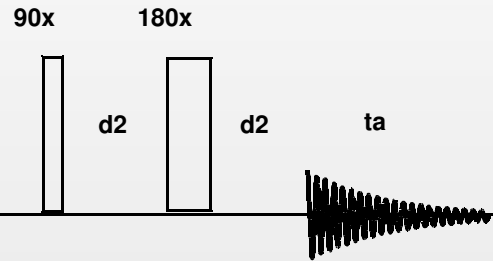
$$W = W_2 + W_e + W_a$$

Wymiana chemiczna

Czynniki aparaturowe i pomiarowe

Sekwencja spinowego echa (SE)

$$I(\tau) = I_0 \exp(-R2\tau), \text{ gdzie } \tau = 2d2$$

Częściowa utrata
spójności fazowej

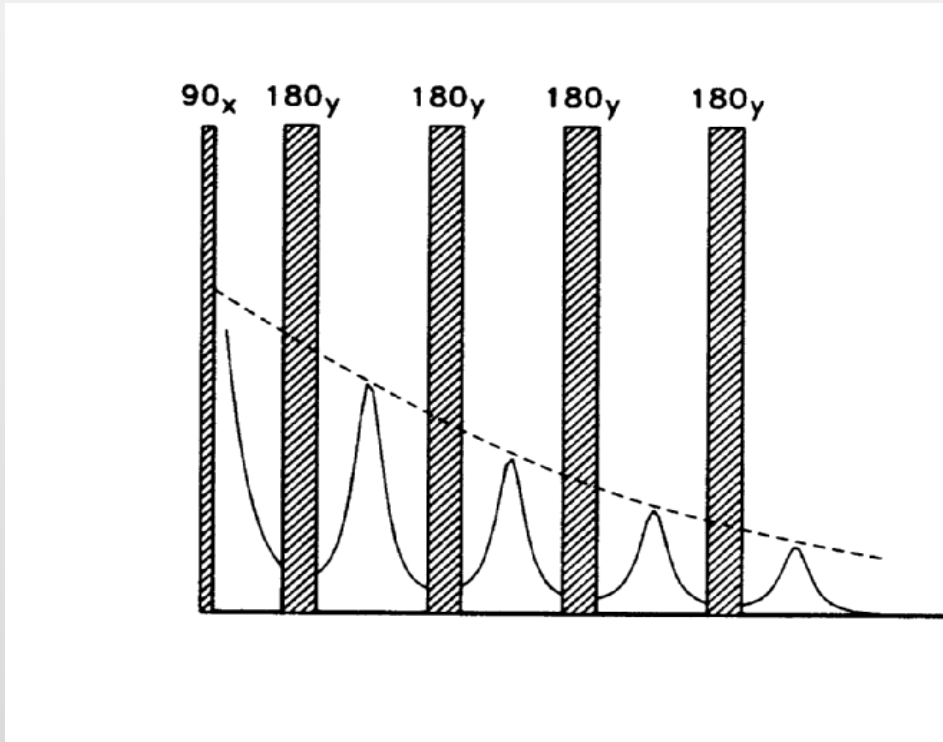
Zogniskowanie
spinów

Metoda Carra-Purcella-Meibooma-Gilla (CPMG)

do pomiaru szybkości relaksacji poprzecznej stosuje się metodę wielokrotnego echa spinowego

[d1- 90_x (-δ- 180_y -δ-)m-at]n

Przebieg zmian M_y pojedynczej linii dla wielokrotnego echa

$$I(\tau) = I_0 \exp(-R_2 \tau)$$

$$\tau = 2m\delta$$

CPMG

